

Slovenski dom

Štev. 125

V Ljubljani, torek 4. junija 1940

Leto V

300 nemških letal je včeraj bombardiralo Pariz

5 1071 bombami je bilo ubitih 45 ljudi, ranjenih 203 ter porušenih 97 stavb - Francozi napovedujejo kot odgovor bombardiranje nemških mest

Pariz, 4. jul. o. Včeraj ob dveh popoldne je 250 do 300 nemških bombnikov napadlo Pariz, zlasti pariška predmestja. Napad je trajal uro dolgo. Nemška letala so bila tako visoko, da jih sploh ni bilo videti.

Uradno poročajo, da so ob včerajšnjem bombardiranju Pariza nemška letala vrгла 83 bomb na Pariz, 987 pa na njegova predmestja. Bombe so povzročile v Parizu 13 požarov, v predmestjih pa požare na 48 krajih. V uradnem poročilu stoji, da je bilo v Parizu pri tem nemškem letalskem napadu ubitih 8, v predmestjih pa 37 ljudi, torej skupno 45. Razen tega je bilo v Parizu ranjenih 54 oseb, a v predmestjih 149. Uničenih in resno poškodovanih poslopj je v Parizu 6, v predmestjih pa 91, torej skupno 97.

Neposredni povod za napad je dalo dejstvo, da je francosko letalstvo v nedeljo silovito bombardiralo nemško industrijsko področje v Porurju kot odgovor na nemške letalske napade proti Lyonu in Marseillesu. Nemška letala so dozdaj že večkrat priletela nad Pariz, a niso se nikdar metala bomb. Ogromna večina stavb, porušenih in zažganih včeraj, nima vojaškega značaja.

Bombe, ki so bile vržene včeraj na francosko prestolnico, so bile zažigalne, sodeč po ljčkih, ki so jih naredile, so to bile tako imenovane elektronske bombe.

Pariz je med napadom in po njem ohranil popolno hladnokrvnost. Eno uro po napadu je življenje spet potekalo v redu. Začudenje pa so vzbudile prestolniške čete, ki so nekaj minut po napadu prezele ves promet v mestu in zasedle vse prizadete kraje, pri čemer se je pokazala izredna organiziranost policijskih in vojaških oddelkov.

Ta napad je bil — razen sovietskega napada na Helsinki — po številu sodelujočih letal največji v vojni zgodovini.

Berlin, 4. jun. o. Svoji je izšlo kratko nemško uradno poročilo, da je nemško letalstvo bombardiralo v pariški pokrajini letališče lesy-les-Moulineaux ter druga letališča in hangarje. Napadene so bile izključno vojaške stavbe in ni res, da bi bili nemški letalci metali bombe na stanovanjske hiše.

London, 4. junija. o. Svoje nemško poročilo pariškega radia, namenjeno nemškim poslušalcem, pravi, da bodo zdaj nemška mesta nosila posledice včerajšnjega letalskega napada na Pariz.

Pariz, 4. junija. m. Havas poroča: Letalsko ministrstvo je sredi izdalo naslednje obvestilo:

V noči med 2. in 3. junijem so naši teški bombniki obmetavali z bombami številna letalska središča v Nemčiji. Nanje so zmetali nad 30 ton razstreliva.

Na severnem bojišču so naši letalci večkrat obstreljevali sovražne motorizirane oddelke ter jim povzročili hude izgube. Naša proizvodna letala so v celoti izvedla svojo nalogo ter so se s številnimi fotografskimi posnetki iz sovražnikovega zaledja vsa vrnila v svoja oporišča.

Včeraj popoldne so močno eskadrilo nemških bombnikov, ki so leteli nad našim ozemljem, na-

padla naša lovka letala. Prišlo je do ostrega spopada v zraku. Pri tem je bilo uničenih več sovražnikovih letal. Do zdaj je ugotovljeno, da je bilo na področju Pariza včeraj popoldne zbitih na tla 16 nemških letal.

London, 4. jun. AA. Havas: Bombardiranje Pariza je povzročilo v Londonu veliko ogorčenje, če tudi Nemci trdijo, da so bombardirali samo letališča in vojaške objekte. Bombe so padale v mesto ter ubijale civilne osebe. Angleži žele enak odgovor zaveznikov, to je bombardiranje nemških mest. Naglašajo, da morajo Nemci plačati ta uničenja. Ni treba imeti oziroma niti na industrijska mesta, niti na mesta umetniške vrednosti.

Začetek trgovskih pogajanj med Jugoslavijo in Italijo v Rimu

Rim, 4. junija. m. V Rim se je pripeljalo naše trgovsko zastopstvo, ki ga vodi pomočnik zunanjega ministra. Prihod naše delegacije v Rim italijansko časopisje toplo pozdravlja ter poudarja, da vidi v tem obisku trdna znamenja prijateljstva, ki vlada med Jugoslavijo in Italijo.

S skorajšnjimi pogajanjmi med jugoslovanskim in italijanskim trgovskim zastopstvom se bavi tudi časopis »Giornale d'Italia« ter

pravi, da bosta obe zastopstvi s posebnim razumevanjem pregledali sezname uvoza in izvoza s tečajno, da se poveča uvoz živine iz Jugoslavije v Italijo, dalje uvoz mesnih izdelkov, jaje in rude. Italija pa je pripravljena izvažati v Jugoslavijo za industrijo, sukanec, bombaž, stroje in petrolejske proizvode.

Končno pravi omenjeni list, da Balkanski polotok z čedalje večjim zadovoljstvom gleda na italijanska prizadevanja, da se vojna ne razširi tudi na jugovzhodni del Evrope.

Nemške vesti o nadaljevanju bojov pri Dunkerqueu

Nemci poluradno zatrjujejo, da bodo nadaljevali vojno do popolne zmage

Glavni stan voditelja rajha, 4. junija. DNB. Nemško vrhovno poveljstvo poroča: Napadi v smer Dunkerqua z zahoda in vzhoda se poslošno razvijajo kljub ozemeljskim težkostem. Ves prostor okoli Dunkerqua je pod neprestanim topniškim ognjem. Teh bojov se uspešno

udeležujejo letalstvo in nagli bojni čolni. Potopili smo neko patrolno ladjo in neko veliko trgovsko ladjo za 5000 ton, nevarno pa poškodovali dva rušilca in 10 trgovskih ladij. Nemško letalstvo je nadaljevalo svoje poletе tudi včeraj. Nemška letala so poletela nad dolino reke Rhone vse do Marseilla. Pri Farbachu smo napadli proti Maginovej črti in zajeli nekaj francoskih vojakov ter vojaške materiale. Po dosedanjih podatkih smo v bojih v Flandriji in v Artoisu ujeli 3000 francoskih in angleških vojakov. Boji na Norveškem pri Narviku se nadaljujejo. Nemški bombniki so razdejali radiopostaje v Ofotenfjordu in potopili neko sovražno trgovsko ladjo. V noči z 2. na 3. junij je sovražnik nadaljeval svoje zračne napade v zahodni in jugozahodni Nemčiji. Napadi so bili v glavnem na nevojaške objekte. Stvarna škoda ni velika. Včeraj smo uničili 59 sovražnih letal, 15 nemških letal se ni vrnilo.

Berlin, 4. jun. DNB. V zadnjih 24 urah v Angliji in Franciji skrbno komentirajo vprašanje, kaj bo Nemčija ukrenila po končanih borbah pri Dunkerqueu, katerega zadnjo točko zavezniški žilavo branijo. Nemčija bo vojno, ki sta ji jo Francija in Anglija vsilili, nadaljevala do popolne zmage nad državama. Nasprotna propaganda se bavi z vsemi močnimi nameni nemškega vodstva, toda Angleži in Francozi ne povedo niti ene besede o tem, kaj bodo storili zavezniški s svoje strani, da rešijo položaj in da uničijo Nemce, ki so vdrl v Francijo. Če nemško vojno poročilo pravi, da je v ujetništvu 330.000 Francozov in Angležev, potem je to res veliko število. Spomniti se je treba, da je v bitki pri Tannenbergu, ki je bila avgusta 1914, bilo ujetih 93.000 vojakov in da je v bitki ob Visli septembra 1939 padlo Nemcem v roke 177.000 poljskih vojakov. Ta dva uspeha so svoj čas smatrali za velika. Ob tej priliki se ne sme pozabiti, da je treba v skupni rezultat sedanje ofenzive na zapadu všeti tudi ujetnike holandske in belgijske armade. Kot rezultat borbe treh tednov se navaja, da je bilo skupno ujetih 1.200.000 mož in to 400.000 Nizozemcev, 500.000 Belgijcev in nad 300.000 Angležev in Francozov. Žilavi odpor pri Dunkerqueu ni ničemer ne spreminja doseženega uspeha. Stalno se ponavlja trditve, da nemške čete trpijo zaradi pomanjkanja živila. Vsak vojak ve, da je treba za čete, ki vršijo operacije, skrbeti, in to glede živila in glede municije ter pogonskega materiala. Nemci preskrbujejo svoje čete z motoriziranimi enotami. Te enote so pripravljene tudi z orožjem zagotoviti izvedbo svoje naloge.

Največje ameriške avtomobilске tovarne bodo delale letala

Washington, 4. jun. o. Ameriški finančni minister Morgenthau je izjavil, da so bile znane avtomobilске tovarne Ford-Chrysler, Studebaker in Factat poklicane, naj začno izdelovati letalske motorje, tovarna družbe General Motors pa je bila pozvana, naj razširi svoje tovarne za letalske motorje. Morgenthau je dejal, da so vse omenjene tvrdke sprejele tak predlog. Sodijo da se zaradi tega ne bo zmanjšala proizvodnja avtomobilov.

Izvoz vojnih surovin iz Združenih držav prepovedan

Tokio, 4. junija A. Agencija Domej poroča, da je ameriško zunanje ministrstvo sporočilo japonskemu veleposlaniku v Washingtonu, da bodo Zedinjene države ustavile izvoz surovin, potrebnih za narodno obrambo, in da bo ta ukrep veljal za vse države. Prepoved izvoza bo veljala tudi za izvoz strojev, letal, cinka,

Vesti 4. junija

Podpredsednik francoske vlade maršal Petain je včeraj obiskal več tovarn za izdelovanje orožja. Ameriški parnik »President Roosevelt«, ki vozi ameriške državljane iz Anglije, je včeraj odplul proti New Yorku.

800 letnico portugalske države so v nedeljo praznovali z velikimi slovesnostmi.

Odvoz zavezniške vojske iz Flandrije pomeni zavezniško zmago, zakaj Nemci niso računali, da bi bilo tako dejanje mogoče, sodijo ameriški listi.

Predsednik francoske vlade Reynaud je včeraj imel po radiu govor.

Italijanska vlada je odložila svetovno razstavo, ki bi morala biti leta 1942, na nedoločen čas. Uradno sporočilo pravi, da se bodo priprave po možnosti nadaljevale.

Zavezniške vojske ladije so včeraj vdrle v zaliv Rana v srednji Norveški ter bodo skušale izkrcati vojaštvo, ki naj prereže zvezo med nemškimi severnimi in južnimi oddelki na Norveškem.

Francoska generala Blanchard in Prioux sta dobila včeraj visoka odlikovanja, ker sta z izrednim junaštvom omogočila reden in uspešen umik zavezniške vojske iz Belgije. To dejstvo bi kazalo na to, da general Prioux ni bil ujet, kakor so govorila nemška poročila.

Predsednik Združenih držav Roosevelt in predsednik italijanske vlade Mussolini sta v zadnjih dveh dneh izmenjala več brzojavk. Amerika naj bi skušala Italijo odvrti od vstopa v vojno, Italija pa naj bi skušala Ameriko pridobiti, da bi se zavzela za njene zahteve do zaveznikov in morebitno sklenitev miru po nemških pogojih. Tako poročajo nekateri švicaški listi.

Madžarski vladi povzroča precej skrbi oživljeno delovanje stranke narodnih socialistov, tako imenovanih suličastih križarjev. Zaradi tega se posvetuje vlada o ukrepih proti tej stranki.

Anglija lahko pritiska na Italijo tudi s tem, da bi njeno letalstvo z bombardiralo vse železniške proge, po katerih prihaja v Italijo premož, trdi londonski »Daily Telegraph«.

Angleški uradni krogi zavračajo vesti o tem, da bi si Anglija in Francija nameravali razdeliti bogato belgijsko kolonijo Kongo v osred. Afriki.

Francoske oblasti so aretirale flamskega voditelja dr. Maerkensa, zaradi katerega je lani februarja v Belgiji izbruhnila dolgotrajna ministrska kriza. Dr. Maerkens je med zasedbo Belgije v svetovni vojni tesno sodeloval z Nemci ter razglasil odstavek pokojnega kralja, zaradi česar je bil po svetovni vojni obsojen na smrt, nato pa oprostjen. Ko so ga v Franciji prijeli, so dobili pri njem milijon frankov gotovine ter veliko zlatnine in draguljev.

Vrhovni poveljnik francoske vojske na Vzhodu, general Mithelhauser, je z letalom dopotoval v Ankaru na važne posvete s turškimi vojnimi poveljstvom.

Grška vlada uradno zavrača ameriške vesti o tem, da je Turčija zadnje dni zahtevala od Grčije, naj ji dovoli zasesti nekatere svoje otoke, ki leže blizu italijanskega Dodekanesa.

Belgijska vlada v Franciji je poklicala pod orožje vse belgijske moške od 19. do 35. leta. Pod orožjem je v Franciji zdaj že okoli 250.000 Belgijcev, z novimi vpoklici pa bo belgijska vojska narasla na 350.000 mož. Izurili bodo to vojsko francoski častniki.

Pri včerajšnjem letalskem napadu na Pariz je neka bomba padla samo nekaj metrov od ameriškega poslanstva, kjer je bilo ravno kosilo, katerega se je udeležil tudi francoski letalski minister Laureant-Eynac.

Angleško pomorsko poveljstvo poroča, da so pri prevažanju zavezniške vojske iz Dunkerqua bili potopljeni torpedni rušilci »Basilisk«, »Havent« in »Keith«. Razen tega je bilo potopljenih 34 pomožnih ladij, vlačilcev, pobiralcev mrtih obojazenih ribiških čolnov. Te vrste ladij se je operacij udeleževalo nad 170.

Gospodarska pogajanja med Jugoslavijo in Italijo imajo po ameriški sodbi namen pokazati, da Italija zdaj ko se pripravlja na vojno z zaveznički, nima nikakih neprijaznih namenov do Jugoslavije, marveč hoče še povečati in bolje urediti trgovsko izmenjavo s svojo vzhodno sosedo.

Boji pri Dunkerqueu so hujši od vseh, kar so jih Nemci doživeli v sedanji vojni. Zavezniške čete nemške napadalne oddelke zasipajo z ognjem in Angleži ne oddajo niti enega strela zaman, pišejo nemški listi, ki hvalijo hrabrost zavezniške vojske na tem področju.

Angleška vlada zanika nemško uradno poročilo o tem, da bi bila 35.000 tonska bojna križarka »Nelson« potopljena.

Novi romunski zunanji minister Gigurtu je ob prevzemu službe dal izjavo, v kateri pravi, da se romunska zunanja politika pod njegovim vodstvom ne bo nič spremenila in da bo Romunija nadaljevala sodelovanje z vsemi sosedami, skrbela pa bo hkratu za neodvisnost in nedotakljivost svojega ozemlja in za izpolnitev svoje obrambe.

Sporazum - pogoj za koncentracijsko vlado

Belgrad, 4. jun. m. Današnja »Politika« objavlja daljšo izjavo predsednika Demokratske stranke Milana Grola glede koncentracijske vlade. V tej izjavi Milan Grol odgovarja na zahteve zagrebškega tiska ter vladnih politikov, da bi morale vse stranke, ki bi morebiti prišle v pošten za vstop v koncentracijsko vlado, brezpogojno priznati sporazum od 16. avgusta lanskega leta. Milan Grol poudarja, da je danes glavno vprašanje v tem, če smo brez pridržka složni v obrambi nedotakljivosti države v vsaj eni celoti in če gledamo v tej nedotakljivosti podlago za življenjske in splošne koristi, ki so pogoj vseh drugih posebnih koristi. To je edino, kar ljudstvo zahteva od vseh — priznanje sporazuma brez pridržka.

gume, železa, mangana in kroma. Agencija Domej pravi, da bo Japonska glede tega ameriškega stališča zavzela v kratkem svoje stališče.

Zavezniška poročila o obsegu in uspehu prevoza vojska iz Dunkerquea

Pri prevozu je sodelovalo čez 300 vojnih ladij vseh vrst in blizu 900 prevoznih ladij

Pariz, 3. jun. Havas. Obramba Dunkerqua se nadaljuje. Z globokim spoštovanjem pozdravljamo novo stran naše zgodovine, ki so jo zapisale vse vrste našega orožja z junaško obrambo tega mesta. S temi besedami so francoski odločujoči krogi očrtali položaj okoli Dunkerqua. Zadnja dva dni bojov pri Dunkerqueu sta dobila epik značaj. Zavezniške čete se kljub 20-dnevni strahovitemu bombardiranju ogorčeno upirajo močnejšemu sovražniku. Hrano in vojni material dobivajo zavezniške čete z morja in letal. Včeraj zavezniški niso samo odbili vseh nemških napadov, temveč so izvedli celo protinapad. Okolica Dunkerqua je še vedno pod vodo. Včeraj popoldne so Nemci nadaljevali z močnimi napadi. Podrobnosti o teh bojih še niso znane, ve se samo, da so bili neenavadno ogorčeni. Boji so se nadaljevali ponoči do davi. Na ostalih delih bojišč ni bilo bojov.

London, 4. jun. o. Mornariško ministrstvo je izdalo naslednje poročilo o operacijah pri vkrčavanju zavezniške vojske v Dunkerqueu:

Pretekli teden so bile izvedene najboljše in najtežavnejše združene operacije v pomorski zgodovini. Angleške, francoske in belgijske čete so bile varno prepeljane iz Belgije in iz severne Francije v takem številu, ki bo presenetilo svet, ko bodo številke razglašene. Prevoz je bil izveden navzlic silovitim in nepretrganim letalskim napadom ter topniškemu obstreljevanju. To dejanje je bilo mogoče zaradi tesnega sodelovanja zaveznikov ter vseh vojnih panog in pa zaradi nezlomljive volje in poguma vseh prizadetih.

Na angleški strani je pri teh operacijah sodelovalo več ruskih oddelkov in večje število malih pomorskih sil vseh vrst, vsega skupaj 222 angleških vojnih enot ter 665 prevoznih edinic in čolnov. V tem ni vključeno veliko število francoskih vojnih in trgovskih ladij, ki so tudi igrale pomembno vlogo.

Angleško pomorsko poveljstvo je naglo zbralo 600 manjših edinic vseh vrst s prostovoljskimi posadkami, ki so pokazale čudovit in neuklonljivi duh med operacijami. Ključ za zbiranje teh manjših ladij so takoj odgovorili ribiči, lastniki jacht, lastniki ladjedelce, jadrni klubi in razna podjetja ter zbrali svoje enote na določenih krajih. Te male ladije so uspešno delovale ponoči in podnevi v silovito nevarnih okoliščinah. Prepeljale so tisoče in tisoče ljudi iz Dunkerqua ter bližnjega obrežja, vse njihovo delo pa so varovale vojne ladije brez prestanka proti vsakemu sovražnemu napadu. Mornarica je varovala tudi umik na krilih. Sovražnik je poskušal umik preprečevati s podmornicami ter z naglimi motoriziranimi torpednimi čolni. Kar je izgub, sta jih prizadeli samo ti dve vrsti orožja.

Operacije je oteževalo viharo morje. Ena sama napaka bi lahko zaprla pot ali pa pristanišče v Dunkerqueu.

Umik te vrste in tega obsega je spriču vztrajnega in nepretrganega napadanja iz zraka bil naj-

bolj drzno dejanje v dosedanjih vojnih operacijah. To je uspeh zavezniške pomorske in zračne sile spriču mogočnega sovražnega letalstva, ki je imelo pri roki bližnja oporišča.

Pariz, 4. jun. Havas: Francoska mornarica, ki je v minuli svetovni vojni pokazala nenavadno sposobnost, nadaljuje svoje slavno izročilo tudi v sedanji vojni. Pod nenavadno težkimi pogoji ter pod stalnim bombardiranjem s strani sovražnih letal je francoska mornarica izvedla tri naloge: 1. Francoska mornarica je preskrbela z živimi severno armado. 2. Prepeljala je veliko število zavezniških čet. 3. Učinkovito je branila vkrčavanje čet pri Dunkerqueu. Ogromnega dela se je udeležilo čez 100 torpedov, zbiralcev min in ladij vseh vrst, ki so neglede na bombardiranje, točno izvršile svojo dolžnost. Za prevoz čet so uporabili čez 200 ladij. Zadržanje francoskih pomorcev je bilo v resnici junaško. Vsak dan so se v dnevnih poveljih nahajala imena onih, ki so se pri operacijah posebno odlikovali.

Amerika ne bo dovolila nobenih zemeljskih sprememb na svojem področju

Washington, 4. jun. o. Reuter. Predsednik odbora za zunanje zadeve v ameriški zbornici je dogotovil zakonski predlog, po katerem Zedinjene države ne bodo dovolile, da bi se odstopil kateri koli del zahodne poloble kateri tretji državi izven Amerike. Ta zakonski predlog podpira tudi zunanje ministrstvo. Enak predlog bo senatu predložil predsednik senatnega odbora za zunanje zadeve Pittmann. Zakon je naperjen v prvi vrsti Japonski in Nemčiji.

Predsednik angleške vlade piše Mussoliniju

New York, 4. junija. m. United Press poroča: Iz Londona poročajo, da je ministrski predsednik Churchill včeraj osebno poslal pismo italijanskemu ministrskemu predsedniku Mussoliniju, pismo, v katerem je duceju sporočil, da je Anglija pripravljena znova pričeti razgovore o pomorski zapor. Churchill je poudaril, da je angleška vlada pripravljena ugoditi Italiji v vsakem oziru glede plovbe italijanskih ladij.

Gospodarski svet Balkanske zveze

Belgrad, 4. jun. m. Včeraj je bilo v Belgradu na zasedanju gospodarskega sveta Balkanske zveze izvoljenih šest odsekov, ki so takoj začeli razpravljati o vprašanjih, katera so pri sedanjem zasedanju na dnevnem redu.

Stavbinci so včeraj nehali stavkati

Na poziv banske uprave so se včeraj delodajalci in delavci pogodili

Ljubljana, 4. junija.

Banska uprava je v soboto zvečer pozvala delodajalska združenja v Ljubljani (Inženirska zbornica, Združenje pooblaščenih graditeljev, Združenje tesarskih mojstrov in Združenje zidarstvenih mojstrov) ter vse štiri delavske organizacije (Jugoslovanska strokovna zveza, Narodna strokovna zveza, Zveza združenih delavcev in Savez gradjevarstvenih radnikov), naj sklenejo do ponedeljka (včeraj) do desetih dopoldne kolektivno pogodbo, ker to zahteva nad polovico delavcev, v nasprotnem primeru pa bo ban predpisal tarifno lestvico v smislu člena 14. Uredbe o določanju minimalnih mezd.

Na podlagi tega poziva je prišlo do pogajanj v palači banske uprave. Ta pogajanja, ki so se pričela pod vodstvom inspektorja dela, inž. Barage, so trajala od desetih dopoldne do pol trih popoldne.

Končno je bil dosežen sporazum ter je bil podpisan dodatek h kolektivni pogodbi z dne 15. julija 1938, ki je stopil v veljavo z današnjim dnem, 4. junijem 1940.

Pri tem so bile postavljene naslednje glavne določbe:

a) delavstvo prvega, drugega in tretjega razreda dobi poviške in sicer:

1. kvalificirani delavci po 75 para na uro;
2. pomožni delavci v prvem razredu (Ljubljana, Maribor, Jesenice, Kranj, industrijska dela v občini Stražišče pri Kranju) do 90 para na uro;
3. pomožni delavci v drugem in tretjem razredu po 75 para na uro;
4. vse delavstvo v četrtem in petem meznem razredu (podeželje) po 50 para na uro.

b) S 30. avgustom 1940 se zvišajo plače vsemu delavstvu za nadaljnjih 25 para na uro.

1. Za državna javna dela, ki so bila oddana pred 1. aprilom 1940 pa veljajo stare meze do 30. avgusta 1940. Po tem dnevu pa bodo veljale tudi za državna javna dela nove meze. Delavstvu se bodo tedaj meze zvišale za 1 din na uro.

Končno je bila vnesena določba, da se industrijska dela iz tretjega meznega razreda plačajo po tarifi drugega meznega razreda.

Delodajalci so pristali tudi na to, da ne bodo zaradi stavke izvajali nikakršnih konsekvenc proti delavstvu.

Pri stavki stavbinskega delavstva je bilo udeleženih po vsej Sloveniji 5320 delavcev.

Ljubljana od včeraj do danes

Včerajšnji dan je bil po dolgem času spet resnično lep. Zjutraj se je z jasnega neba prismejal zlati sonce v vsem krasu in veselju poznospomladanskega časa, ko gremo že poletju nasproti. Svetlo, po sapah obrisano nebo je bilo čisto, sveže in lesketavo kakor umito steklo. Na severni strani je bila sinjina razsvetljena kakor bi se v njej na čuden način zrcalili odsevi daljnega snega in ledovja, ki pokriva bogve katere pokrajine visoko tam na polnočni strani. V sončni luči se je kopalo zelenje gozda na hribu, močan veter je majal vrhove. Nebeško lep je bil v ranem dopoldnevu pogled na ta zeleni, čudoviti breg in na to svetlosinjo nebo, vse presijano od sončne blešave. Človeku, ki se je ozrl tja gor, je naglegje udarilo srce in nemirneje zaigralo od nenadno vzbujene radosti — kakor bi se mu bili nekje v globini duše vzbudili nekakšni zagonetni spomini na čudežne, daljne pokrajine in dogodke, kakor jih je bil moral nekoč preživeti, nemara da v kakšnih prelepih sanjah ali pa v lahkotni živni otroški domišljiji. Vse, kar ga je obdajalo, vsi dogodki dneva, ki so se bili pred njim, in vsi opravički so se mu zdeli lepši, sprejemljivejši, prijaznejši, in ta ali oni je nenadoma dobil v predstavi dvojno mikavnost. Tak dan razsvetljuje dušo, drobn sončni žarek se prikrade tudi v tiste kotičke, v katerih se skrivajo tegobe in skrbi, tema se umakne in zatohlost čmernosti je pregnana. Taki lepi dnevi so za človeško srce in duha v resnici prelep božji dar, predragoceno zdravilo.

Pred vročino nas je ves dan branil močan veter, ki je bil svež in prijetno hladan. Noč je prišla z gostimi zvezdami. Pregoste so, si je dejal marsikdo, ko se je odpravljal k počitku, da bi to lepo vreme utegnili trajati kaj dalj časa.

Toda davi je na jasnem vzhodu spet vstalo lepo jutro, spet se je napravil dan, ki je tak, kakršen je bil včerajšnji. Le tu za tam so se potegnile že nebo tenka, meglena rebra, ki napovedujejo vremensko spremembo. Pa danes je skoraj gotovo še ne bo, ampak bo dan prav tak, kakršen je bil včeraj, zakaj verjetno se bo že v poznem dopoldnevu dvignil veter, ki bo skrbel, da bodo pri priči jemal konec meglice, kadar bo kakšno odhod prineslo. Za to vreme je pa tudi že bil enkrat čas, saj veste, kako čmeren in pust je bil skoraj ves prejšnji mesec.

Spet bomo dobili svojevrstni rekord

Še pol leta ni preteklo, komaj pet mesecev smo pospravili v kraj, pa so v bukvah v ljubljanski bolnišnici že zapisali visoko število 15.000. Toliko bolnikov je bilo namreč doslej že sprejetih. Obisk je vsak dan ogromen, redko mine dan, da se za pomoč ne bi prijavilo več kakor 150 bolnikov, pogosto pa jih prihaja tudi čez 170. Iz leta v leto je več ljudi, iz leta v leto naval hujši! To bi se se preneslo, kajne, če bi imeli moderno, vsem sodobnim zahtevam odgovarjajočo bolnišnico, ki bi bila tudi dovolj prostorna, da bi lahko brez preglatve sprejemala pomoči potrebne ljudske množice, ki bi se namestile tako, da ne bi bilo gneče in mizerije. Ampak kaj, ko take bolnišnice nimamo, ampak imamo še stara poslopja, kakor so bila dobra in so potrebna za dostojno — pred štiridesetimi leti! Tudi kirurški paviljon pa še čaka in čaka, nemara se mu kar čudno zdi, v kakšne namene so ga pozidali! Le kdaj bo prišel čas, ko bomo že vendar enkrat doživeli,

da bodo ta vprašanja rešena tako, kakor bi že zdavnaj morala biti?

Tatinska zalega kar ne da miru

V Beethovnovi ulici pri hiši št. 15 so imeli odprto okno. Mimo jo je prišel neki podjeten tat; srce mu ni dalo miru, ko je zagledal tako ugodno priliko. Prsti so ga zasrbeli in že se je zavihtel skozi okno. Stopil je v spalnico. Kakšna sreča, bila je prazna! Delo tedaj ne bo preveč težko, niti preveč tvegano, si je dejal in se brž spravil pregledavati, kaj bi se splašalo vzeti s seboj. Prvo, kar je dobil, je bil odnesel nepripravljeno! Po njegovem odhodu so domači ugotovili, da so jim zmanjkale naslednje dragocenosti: zlata damska zapestnica, star avstrijski zlatnik, emaljast, z zlatom obrobljen medaljonček ovalne oblike s sliko Matere božje, zlata zobna krona, dva para zlatih uhanov, od katerih je bil prvi par narejen v obliki preste, drugi pa v obliki rože za narodno nošo. Vsega skupaj trpi okradena rodbina škodo za približno 1450 dinarjev.

Prav tako iz spalnice pa je bila na Tržaški cesti hišna številka 45 ukradena zlata moška veržica za žepno uro. Ta veržica je bila dolga okrog 40 cm ter je bila sestavljena iz podolgovatih členkov. Bila je vredna 1000 din.

V Gradišču št. 3 je bila Franji Pezdrijev ukradena rdeča pernica, ki je bila prešita v obliki kvadratov, vredna pa je bila približno 1200 dinarjev.

Lepo vreme je nastalo, ceate so se posušile, v neznane plave daljave vabijo. Danes je pa že tako, da ljudje po cestah ne romajo več radi peš, prepočasni kam prideš, če jo sekaš kakole »per pedes apostolorum« in povrhu še poživaš prah, ki ga na teh naših belih cestah dvigajo najrazličnejša vozila. Peš so jo rzeali naši stari vandrovci, moderen popotnik pa že rajši sede premaga razdalje med posameznimi kraji ter tako prihrani na času in na močeh.

Takih misli so zdajle v lepem času, ko so se ceste počisto že osušile, postali tudi tatovi. Čemu si ne bi omislili vsaj koles, seveda ne na tako prosti in neumni način, da bi jih kakor navadni ljudje, plačali, kaj še, zastojni si ga je treba znati dobiti, so si rekli. In v ogromnem številu so se spravili prežati na neprevidežne žrtve, ki v svoji lahkovernosti na kolesa premalo pazijo.

Postavijo se kam v bližino, kjer se steka poslojni svet, ki za trenutek odloga kolesa, po gostilniških vrhovih preže, kdaj bi se jim utegnili pokazati ugodna prilika, po vežah stikajo in povsod, kjer količkaj mislijo, da bi se splašalo. Sama vražja žilica jim ne da miru, dokler res kje kaj ne snamejo in pravega lastnika spravijo v hudo nejevoljo ter zadreg. Na ljubljansko politijo zdaj dan za dnem prihajajo nove prijave, dan za dnem kje komu zmanjka za drag denar kupljeno kolo.

Na kirurški oddelki so pripeljali delavčvo ženo Jesenovec Ivano iz Sinjih goric pri Vrhniki. Peljala se je s kolesom po Tržaški cesti. Za njo je privozil neki motociklist, ki se je s svojim vozilom zakadil vanjo ter jo podrl na tla. Padla je ter si zlomila desno nogo.

V bolnišnico pa so pripeljali tudi plesarskega pomočnika Ivana Klemenčiča iz Slap pri Devici Marji v Polju. Klemenčič je plesal most čez Soro tam pri Medvodah, pa je padel tako nerodno, da si je zlomil desno nogo.

Maribor dobi radijsko relejno postajo

Sedaj je že gotovo, da bo radijska relejna postaja v Mariboru v najkrajšem času postala dejstvo. Prosvetna zveza v Ljubljani kot vrhovna organizacija naših prosvetnih društev ima pogodbo z ministrstvom pošte in telegrafa z dne 22. jul. 1939 glede radijske postaje v Ljubljani in v tej pogodbi je zabeleženo, da se ustanovi radijska relejna postaja v Mariboru. Za to postajo so dobili zelo primerno zemljišče na Tezemu tik Maribora in sicer parcele 645/46/47 k. o. Tezno.

Prosvetna zveza je te dni vložila na mestno občino mariborsko, oz. njen gradbeni odbor prošnjo za odobritev projekta in načrtov radijske postaje v Mariboru.

Naše bralce bodo gotovo zanimala podrobnosti te postaje. Glavna zgradba za radijsko oddajno postajo bo merila v tlorisu 25 krat 23 in pol m. Poleg tega bodo na omenjenih parcelah zgradili tudi prostore za radijsko aparaturu, nadalje transformator, stanovanjske prostore za nameščenice radijske postaje, pisarniške prostore, klet ter prostor za mali pomožni radijski studio. Maksimalna

uporabljena električna energija bo znašala 30 kw, v antenah pa 5 kw. V celotno zgradbo bo napeljana visoka električna napetost 10.000 voltov. Električna energija bo napeljana od mestnega električnega podjetja. Zgrajena bo tudi telefonska zveza z Mariborom in direktno z Ljubljano. Stolp relejske postaje bo visok 112 m, ter bo močno zasidran proti eventualnim vremenskim katastrofom, oddaljen bo 100 m od ostalih naprav.

Relejna postaja bo upostavljena na veliki tezenski ravni in bo tudi primerno oddaljena od železniških naprav. Načrte za relejno postajo je izdelal inž. Globočnik Stojan v Ljubljani. Gradbeni odbor mestne občine mariborske je načrte danes odobril.

Tako se je vendarle uresničila dolgoletna želja Maribora in okolice, da dobi naša obdavska slovenska prestolnica potrebno radijsko relejsko postajo. S to ustanovitvijo je naša Prosvetna zveza tudi pokazala, da ima res zanimanje na nacionalni in splošni napredek našega severnega slovenskega ozemlja.

Hrastniški dogodek pred celjskim sodiščem

Veliko zanimanje, kakšno sodbo bo izreklo sodišče nad prokuristom Zelinko, ki je ustrelil svojega bivšega delavca

Celje, 4. junija.

Že pred 8. uro zjutraj se je zbralo v veliki sodni dvorani okrožnega sodišča v Celju mnogo občinstva, da prisostvuje razpravi proti 45-letnemu prokuristu kemične tovarne v Hrastniku, Emanuelu Zelinku. Na razpravo so se pripeljali številni delavci iz Hrastnika in Trbovelj, razprava pa zanimala, kakor smo sodelili po prisotnosti številnih Celjanov, tudi celjsko javnost.

Préd kratkim je apelacija izpustila na svo budo Emanuelu Zelinko. Prokurist je najprej prošil za prostost iz preiskovalnega zapora državno tožilstvo, oziroma okrožno sodišče v Celju, ponujal je za to tudi lepo denarno kavcijo, sodišče pa je njegovo prošnjo zavrnilo. Razprava bi morala biti že pred tednom, pa so se, kakor smo že poročali, pojavili v preiskavi novi momenti, odnosa neka nova priča, ki je baje izjavila, da je neki krošnjar pričal za Zelinko, češ da je govoril usodnega dne, ko je padel Vilko Gačnik kot žrtev samokresa, s tem krošnjarjem, mu kazal samokres in grozil, da bo pod to kroglo še danes padel nekdo. Vrednost te izjave bo seveda pretehtalo celjsko sodišče na današnji razpravi, mi bi le približali dejstvo, da pri ustreljenem Gačniku niso našli takoj po krvavem dejanju nobenega orožja, razen vžigalce in neka dinarjev.

Razprava se je pričela točno ob 8. Vodi jo predsednik senata g. dr. Mak. E. Zelinko zagovarja ljubljanski odvetnik g. dr. Korun, ženo pokojnega Gačnika pa celjski odvetnik g. dr. Kalan kot zasebni udeležene. Pripominjamo, da je Zelinka prvotno prošil in tudi najel za zagovornika celjskega odv. g. dr. Ogrizka.

Kaj mu očitajo

Takoj po sprejetju osebnih podatkov obtoženega Emanuelu Zelinko je državni tožilec g. dr. Rus začel brati obtožnico. Ker je obtožnica precej obširna, vendar pa zanimiva, bomo podali le najvažnejše odlomke:

Krvav dogodek se je odigral dne 14. aprila pred kemično tovarno v Hrastniku. Tega dne se je Vilko Gačnik, katerega so odpustili pred dvema letoma zaradi žaljenja več gospodov iz kemične tovarne, med njimi tudi Emanuela Zelinko, oddolil, da zaradi pomanjkanja in obupanosti prosi Zelinko za delo. Dve leti je hodil okoli brez dela, prošil zanj, ker je bil delaven in sposoben, a povsod zaman. Živel je na račun svoje pridne žene Milke, ki ima malenkostno plačo, da s tem komaj živi ona in otrok. Vse to ga je bolelo, in zato se je vdal obupu. Razumljivo je, da se je v takem stanju mnogokrat razburjal in v tem razburjenju večkrat tudi v vinjenosti grozil, da se bo maščeval nad tistimi, ki mu ne puste živeti. Obtožnica pravi, da je Gačnik sicer res grozil po številnih brezuspešnih prošnjah za delo, približa pa, da se ga ni nikoli dejansko lotil. Grozil je tudi inž. Ullmanu, toda ta, tako zatrjuje obtožnica, se ga ni bal. Zanimiva je izpoved Jožefa Hugolina, ki je izjavil pri zaslišanju, da je uro pred kritičnim dogodkom stopil preden pokojni V. Gačnik, ki mu je dejal, da gre sedaj nad Zelinko, da mu izjavi, ali ga sprejme zopet v službo ali ne, ker da mu je njegova brezposelnost postala že neznosna. Prav tako je pokojni Gačnik tik pred usodnim trenutkom potožil svojemu bratu Hinku Gačniku, da je dovolj

močan in bi lahko in rad delal, da pa imajo pri nas delo le tujci, on pa ga ne more dobiti. Ob tej priliki je Vilko na prigovarjanje, da gre domov, svojemu bratu obljubil, da ne bo nobenemu gospodu v tovarni ničesar storil in da se njegove roke ne bodo umazale niti na Zelinko.

„Kaj ste storili, sina ste ubili!“

Do zločina je prišlo takole: Vilko Gačnik je čakal Zelinko pred 2. uro na stopnicah. Zelinka so opozorili, opozorila ga je celo pokojnikova žena Milka, naj se ga to pot izogne, ker je Gačnik vinjen. Kljub temu je Zelinka prišel z inž. Ullmanom in časnikarjem Platzerjem iz Celja proti pisarni. Gačnik je bil s svojo ženo, materjo in nečakinjo pred pisarno in čakal. Ko je zagledal Zelinko, je vstal, v tem trenutku pa je počel strel in zadel Gačnika v trebuh, da je padel po tleh. Priče tega dogodka so bile: pokojnikova žena, mati in nečakinja. Mati je skočila za prokuristom, pokleknila preden in zakričala: »Kaj ste storili, sina ste mi ubili!« Gačnik je še vstal, stopil za Zelinko v pisarno, nato se vrnil in zgrudil na tla. Bil je ves krvav. Odpeljali so ga v celjsko bolnišnico, kjer je še ponoči umrl.

Zelinko so aretirali šele pozno zvečer, kar je prebivalstvo v Hrastniku zelo razburilo in so delavci zvečer priredili pred vilo velike demonstracije.

Obtožnica posebno poudarja, da je Zelinka vedel, da je Gačnik pijan, zato je bila njegova dolžnost upoštevati opozorilo Gačnikove žene in matere, da je Vilko vinjen in zato nevraviljiv. Poudarja, da bi se moral Zelinka ravnati po starem pregovoru, da se je treba ogniti pijanemu s senenim vozom. Zelinka je bil v spremstvu dveh moških, opt na svojo palico, Gačnik pa tako rekoč pod varstvom svoje matere in žene.

Nasilna smrt se ne da z ničemer opravičiti

Prav zanimivo se izraža obtožnica, ko govori o krošnjarju, ki se je pojavil šele v zadnjem času. Tako pravi: Priča krošnjar Marjan je sicer izpovedal, da mu je v ponedeljek, dne 14. aprila pred Logarjevo gostilno v Hrastniku neki vinjeni možki, visoke in močne postave, pokazal revolver, rekoč, da bo nekoga ustrelil. Ta izpovedba pa ni izpričevalna, ker se je zgodila pod čudnimi okoliščinami.

Obtožnica zaključuje: Zelinka bi moral končno v enaki meri kariti svoj položaj pretehtati vse obupne napore Gačnika, ki je bil zaradi neznanega izpada na Zelinko in njegovo družbo v gostilni pred dvema letoma vržen na cesto samo zaradi njegove taktatne pijanosti. Kazni in pokore za ta pregrešek je bilo dovolj in spregled in pozabljenje s prezirnim strani uzaljenih predstavnikov kemične tovarne že davno ni bila na mestu. Zato pa se tudi iz človeškega in socialnega vidika nasilna smrt nad družinskimi očetom, ne da z ničemer opravičiti.

Po prečitnanju obtožnice je bil zaslišan E. Zelinka, ki je precej obširno navajal okoliščine, ki naj bi njegovo krivdo zmanjšale. Izgovarjal se je s silobranom.

Ob času poročila razprava še vedno traja. Zaslišanih bo okrog 20 prič in bo razprava verjetno trajala ves dan.

FILM mladosti, petja in razvedrila

NJENA PRVA LJUBEZEN

z mlado DEANNE DURBIN v glavni vlogi. — Njen partner je znanec iz filma NINOČKA, Melvyn Douglas
KINO UNION, tel. 22-21, ob 16., 19. in 21

Clements Ripley:

KRIŽANA LJUBEZEN

Fudi Presov odhod in njeno nekoliko neprimerno in neprijetno obnašanje proti Amy, Presovi ženi, ki gotovo ni bila nič čemu popolnoma nič kriva in končno se dvoboj, ki ga je proti njeni želji izvajal Buck s svojim žaljivim obnašanjem, vse to je mučilo njeno dušo in Miša Julija ni vedela, kako bi si olajšala težko breme, ki ji je tlačilo in mučilo dušo. Zato je upala najti tolažbo v pesmi črncev, v oni nedolžni peemi, ki jo pojejo vsi črnčji ženske, moški, otroci, odrasli, mali in veliki, jasno, s toliko občutja, samo njej na ljubo in jo včasih ganejo do solz. Bila je prepričana, da ji bo prinesla nove svetlobe in novih nad za bodočnost, ki je bila videti nocoj tako negotova in mračna. — Edino pesem črncev, kateri bo prav za prav le ona sama dajala osnovni glas in glavno vsebino, je Julija želela. Kakor zapuščenca in pozabljenca od vseh je sedela na najnižji stopnici. Udarila je glasno dlan ob dlan. Udarec je odjeknil v tiho noč kot klicanje nekoga, ki prinaša srečo in mir. V nekaj trenutkih so se začele pozibavati iz teme senice: starčki, dečki, deklice, dekleta in moški, vsi so se zbrali levo in desno okrog nje na podnožju stopnic in še daleč ven v park. Prišli so vsi

črni domačini, živeči na njeni plantaži, črnokožni in črnopoltni sužnji svoje lepe in kljubovalne gospodariče. Vedeli so, da morajo zapeti iz srca, glasno in veselo, ker tako hoče in je zaželela njihova Miss Julija.

Miss Julija je najprej brezizrazno strmela v ta svet črncev. Na njihovih obrazih se je zrcalila popolna dobrota in vdanost. Blodila je po njihovih velikih očeh, pri vseh je tako enako navimim in preprostost pogledom. Julija se je nasmehnila, zazibal se je gornji del njenega telesa in z rokami jim je dala znamenje, naj ji pridejo bližje, a Julija je zopet zastrela nekam daleč v noč, pretikano s srebrno mesečino. Tiho, skoraj nehoče, ji je privrela iz ust pesem, ki je bila vsebina njene duše in tesnobne bolečine in žalosti, vsebina vse njene življenjske nečreže:

»Veselo, deca, otroček mali, saj kratak le sij je lune na nebu.«

Miss Julija je oglasila starodavno črno pesem, ki v vsem svojem počasnem

in utrujajočem ritmu ni nikdar menjala napreva brez ozira na besede. Monotono je zvenela njena pesem in se izgubljala v noč, pa bile njene besede kakršnekoli. Otroci, dekleta, žene, možje in starke so ponavljali za njo besede in napev in turbojno je odmevala v noč pesem kot bi neke daleč prošil nekdo v svoji brezupni bolečini Večnega za uho in noč, da bi mogel prenesti svojo veliko bolečino s čim večjim in zbranejšim mirom.

»Pojmo ven... po reki navzdol... veselo, nore... vso dolgo noč!«

je mehko začela Julija znova in kakor v mramor vlivala v vsako besedo svojo po tugi in bolečini razdvojenca čustva. Ona je čutila vsako besedo, vsak stih, plavajoč na tem prastarem črnem napevu, kot iskreno tpeč in z bolečino pretikani dihi njene ponižane in pogažene ljubezni. Vsa ki teh raztrganih stihov je bil posvečen samo njemu... Presu... vsemu onemu, po čem je tako hrhpenela, da bi se ego-dila, a se ni zgodilo in vsemu onemu, česar ni želela, da bi se zgodilo, a se je zgodilo. V tej pesmici je hotela znova zbrati svojo uničeno srečo in razbiti vso na njeni duši nakopičeno nesrečo. Zato so se ji med pesmijo v obeh iskrih solze bolečine in žalosti, na obrazu pa ji je igral umeten smehljaj, izzven s silo, da bi z njim mogla pred temi črnici, ki podzavestno kot vse živili, čutijo srečo ali nesrečo že naprej, skriti svoje duševno in srčno pogo-rišče, pogorišče svoje ljubezni. Tem črn-

cem je hotela izgledati v tem trenutku kot še nikdar.

»Veselo, deca, otroček mali, saj kratak le sij je lune na nebu.«

Njen glas je drhtel kot tanka vejica jasmina v nočnem vetriču in sijaj njenih oči je na tretjajotni svetlobi gorečih bakel v rokah črncev od nekaterih trenutkih vzplamtel kot bi v njem gorela vesa njena tuga in njena velika bol. Vsi so za njo enolično ponavljali njene besede in njen napev in predvajali pred njo najbolj fantastične kretanje in gibe, ki jih je skrival v sebi enolični ritem tega monotonega črnkega napeva. Čudovito omamno se je razlivala pesem v noč in izvalila na stopnicah vse prebivalce plantaže, ki so bile ta večer na Miss Julijini zabavi. Vsi so se zbrali krog nje, toda Julija jih ni takoj zapazila. Njena duša se je kopala v svoji boli in njen pogled je še vedno nepremično strelal nekam daleč v daljavo. Privila je k sebi deklico in pela tiho, toplo, bolno:

»Pojmo ven... po reki navzdol... veselo, nore... vso dolgo noč!«

Kot refren svoje velike tuge in pesmi o lastni nesreči je dodala za konec zopet začete stihie in dvignila svoj pogled proti zvezdnatemu nočnemu nebu, na katerem je ponosno in mirno plaval mesec. Sele takrat, ko so črni otroci in odr-

sli, ki jih je prihod tujcev na stopnišče nekoliko motil, začeli v pesmi zastajati in postali nesigurni, šele takrat je Julija umaknila svoj pogled iz one neskončne daljave nočne tišine. Z očmi polnimi solz se je ozrla po nevaljenih in spregovorila kakor bi se v njej nekaj zlomilo:

»Poi, tetka! Naj pojejo z nami tudi oni iz Severa! Naši narodni običaji so tako lepi! Zato sem tudi obdelala belo obleko, ker danes slavim svoj kret!« Glas se ji je zlomil in z velikimi in težkimi solzami napolnjen lepe oči so zaplakale, po belem, izbičanem od grenkobe in težkih duševnih muk pa se ji je razlil trpek smehljaj trpljenja. V tem trenutku je v njej umirala radost in rodila se nezlomljiva in nerazumljena bol. Jokala in smejala se je hkrati. Ko so jo črni, otroci, dekleta, možiki in žene videli vso razneženo, so začeli, tega že navajam, peti vedno počasneje in tiše in se začeli počasi izgubljati. Gostje je niso razumeli. Končno je ostala na stopnicah zopet sama... kakor pozabljenca in zapuščenca od vseh... nihče ni z njo sočustvoval, obžaloval... V tiho noč se je zgubljali njen smeh in njena bol ni plavala tja daleč na duševnih krilih tople južne noči...

V tem trenutku je bila Julija resnično zapuščenca in neskončno nesrečna... Mor-da je resnično ni nihče razumel, a oni, kateremu je bila vsa ta njena bol povečana, radi katerega so tekle vse solze, je bil daleč in ni videl ničesar tega... ni je videl in razumel in bi se je morda usmili. jo vzdignil in jo privlil k sebi...

Zahtevajte povsod naš list!

Od tu in tam

1 milijon dinarjev za popravilo zagrebške stolne cerkve je te dni namenilo gradbeno ministrstvo iz velikega investicijskega posojila starih milijard dinarjev. Istočasno je gradbeno ministrstvo odobrilo banki upravi v Zagrebu pet milijonov din kreditov za zgraditev novega poštnega poslopja v hrvaški prestolnici. To bo pošta Zagreb 2.

Naše blago, ki je bilo zadržano v Trstu v javnih carinskih skladiščih, se more zdaj prepeljati v Jugoslavijo — na to je pristalo na predlog naše vlade angleško ministrstvo za izvajanje gospodarske vojne. Trdke, ki so njihovo blago zadržali v Italiji, morajo opozoriti v ta namen svoje zastopnike v Trstu, naj stopijo v stik s tamkajšnjim angleškim konzulatom. Zastopniki bodo na konzulat podali izjavo, da je trdka za to, da se dotično blago prepelje v Jugoslavijo v javna carinska skladišča. Tu bo blago toliko časa na razpolago angleškemu konzulu, dokler angleško ministrstvo v Londonu ne izda ukaza, da se blago osvobodí. Trdka bo o tem takoj obveščena od angleškega konzula.

Motorna ladja »Milena« se je potopila v split-skem pristanišču prejšnjo noč, ko je zadelo skupaj s parnikom »Šipan«, ki je pravkar odhajal iz pristanišča na pot proti Hvaru, Korčuli in Dubrovniku. »Milena«, ki je bila luksuzna ladja, je v istem času plula v pristanišče. Na njej je bilo nekaj Splitčanov, ki so se vračali iz izleta. »Milena« se je potopila v kratkem potopila. Bila je vredna okoli 300.000 din. Seveda prevladuje splošno mnenje, da ladja še ni končno izgubljena in da jo bo mogoče potegniti iz morja. To delo jim bo delalo gotovo manj preglaavic kakor dvigavanje »Ljubljane«, ki je prišla samo malo pokukati na površje, pa se je brž spet skrila pod morsko gladino. Potniki, ki so se vozili z »Mileno«, so se vsi rešili s plavanjem.

Otrokom je mnogo koristnejše bivanje na deželi kakor v otroških zavetliščih, so dokazali v Hrvaškem Zagorju, kamor so začeli pošiljati siromašne otroke iz hrvaških mest. Zato je tudi dosti pametnejše oddajati takšne revne otroke na kmete, kakor pa zanje zidati posebne otroške domove. Za takšno koloniziranje si v zadnjem času banska oblast na Hrvaškem zelo prizadeva. Z onem kmet-skim družino, h kateri oddajo otroka v odgojo, najprej naredi pogodbo pri upravnih oblasteh. Otroka dajo v takšno hišo le tedaj, če bo lahko imel svojo posteljo in če so pri dotični hiši tudi vsi domači zdravi. Potreben je torej prej zdravniški pregled. Banska oblast za vsakega malega otroka plača po 230 din na mesec, razen tega ga pa preiskrbi z obleko. Kmeti družine se naravnost pulijo za takšne otroke, ker jim banovina za odgojo plača že kar lepe denarje. V Krajini je n. pr. koloniziranih 268 revnih otrok in dobiva zato, razmeroma majhno mesto za njihovo vzdrževanje kar 56.000 dinarjev na mesec. V proračunu je določenih v ta namen 4.150.000 din. Da se otroci bolje počutijo na kmetih kakor pa po otroških domovih, najbolje priča dejstvo, da jih na deželi umre komaj 0,5 do 1%, v zavodih pa po 5%. Dobra stran je tudi v tem, da banovina velja otrok, če ga odda na deželo, komaj 240 din, v zavodu pa 600 din.

Nenavaden primer s toliko zaželeno trinajsto plačo se je pripetil v Slavoniji Požeji. Na občinski seji so namreč pred nedavnim sklenili, da se mora trinajsta plača, ki jo je konec lanskega leta podelil mestnim uslužbenecem, vrniti nazaj v občinsko blagajno, češ da je bila izplačana v času, ko mestna občina ni imela dovolj zagotovljenih denarnih sredstev. Vsak namestnik je na podlagi tega občinskega sklepa dobil obvestilo, da je bilo trinajsto plačo, ki jo je prejel pred dobrimi petimi meseci, treba smatrati kot predujmo, ki ga bo moral zdaj vsak uradnik v šestih zaporednih mesečnih obrokih vrniti v občinsko blagajno. Lahko si zamislite, kako je morala občinskimi uradniki in namestniki zavreči kri, ko so dobili v roke gornje obvestilo. To je bilo pač nekaj nezasišane, kar so sklenili iznajdljivi požeški mestni moje. Mestni uslužbeneci so se pritožili na bansko upravo, in bo res zanimivo, kako bo ta rešila to svojevredno zadevo.

Deset čolnov za obalno službo finančne kontrole je bilo naročenih svoj čas v splitski ladjedelnici. Od teh so jih že nekaj naredili in so te dni spet enega spustili v morje. Čolni niso posebno veliki. Dolgi so 16 m, široki pa 3 in pol metra. Vsak ima motor z 12 — KS in lahko vozi s hitrostjo 11 milj na uro. Na čolnu je prostora za šest mož posadke.

Zaloge blaga bodo morali prijavljati po naredbi bana Hrvatske vsi uvozniki, trgovci in proizvajalci mestnemu poglavarstvu, in sicer najpozneje do vsakega 10. v mesecu. Prijavljati bodo morali količino povečanja in zmanjšanja zaloge v preteklem mesecu kakor tudi ostalo zalogo slededečega blaga: pluge in njihove sestavne dele, razen motornih plugov in njihovih delov, brane, železne in lesene vile, surove kože, goveje, konjske, bivolske, telečje in pa kože divjačine, obdelano usnje: podplatno usnje, gornje usnje (razen ovčje), chevraila in chevreteja), usnje za jermenarsko in sedlarsko obrt, usnje za strojno jermenje, material za strojenje usnja ali izvlečke strojitvenega materiala.

Posadka parnika »Kotor« se je vrnila v Jugoslavijo. S parnikom »Bled« je dopotovala v Split posadka jugoslov. parnika »Kotor«. Ta posadka je bila konec lanskega leta sprla s svojim komandantom, ko je prišlo na vrsto vprašanje o posebnih nagradah, ki gredo pomorščakom v slučaju vojne nevarnosti. Do prepira je prišlo v ameriških teritorialnih vodah. Ameriške oblasti so zdaj posadko parnika »Kotor« odpravile v Jugoslavijo. Pristaniške oblasti v Splitu so zdaj zasliale in izprašale mornarje z namenom, da bi ugotovile, kdo je kriv za prepir med posadko in komandantom parnika »Kotorja«.

Premetenega ruskega emigranta Borisa Nečiporenka, ki so ga prijeli v Zagrebu, so že izročili sodišču. Precej reči ima ta mož na vesti. Po zaslišanju na policiji je prišlo na dan, da je neki uradnik pri zastavljalci na Dolcu tudi posteno zagodel. Ta uradnica je Nečiporenku, ki je tožil, da nima službe in da živi v velikem siromaštvu, dala v sporazumu s ravnateljem zastavljalnice, toda na lastno odgovornost v komisijko prodajo dve perzijski preprogi in diamantno broško, kar je bilo vse skupaj prav gotovo vredno najmanj svojih 32.000 dinarjev. Nečiporenko je vse to lepo poprodal, prodal pa je tudi zastavne listke. Zmerom je pokušal živeti na račun drugih. Pri zaslišanju je v razne afere, ki mu jih očitajo, tudi skušal zamešati razne druge ljudi, da bi se morda s kakšnimi intrigami vendarle izlekel iz hude stiske in pestenja. Zdi pa se, da so ga temeljito pregledali.

Ob desetletnici mladinskega zbora »Trboveljski slavček«

Celje, 3. junija. Trbovlje je proslavilo včeraj pevski praznik, ki je tudi za našo slovensko zemljo edinstven, ker obaja desetletnico svojega delovanja najboljši mladinski pevski zbor Trboveljski slavček. Pred desetimi leti je izšla iz črne trboveljske doline v svet pesem delavskih otrok. Obšla je mnogo krajev v naši domovini in v inozemstvu. Povsod je bila navdušeno sprejeta in vsikdar je našla pot do srca, ki so se odprla, ko je zadonela himna rudarskih otrok: »Mi smo pa od tam doma, kjer se sonce ne sme hja.« Zbor naših otrok je rasteel s pesmijo in dosegel danes svetovno slavo in nedeljno priznanje. Trbovlje so lahko ponosne na ta svoj zbor in s ponosom se bodo vsi naši potomci spominjali tega zbora, spominjali njegove delovne dobe, desetletnega uspešnega delovanja v slovenskem glasbenem življenju.

Zbor je bil ustanovljen l. 1930 in je s svojimi prvimi nastopi dosegel polno priznanje in simpatije. Ustanovitelj zbora in njegov artistični vodja, g. Avgust Suligoj pa je iz zbora oblikoval reprezentativni mladinski zbor, ki je poneseel slovensko pesem po vsej Sloveniji in Jugoslaviji ter tudi drugih državah. Tako je zbor dvakrat obiskel češka in slovaška mesta, Dunaj in Bolgarijo. Vabljen je bil tudi v druge države. Tako je zbor priredil v desetih letih svojega delovanja 215 glasbenih prireditev, koncertov, matinee, radijske koncerte, med temi enega za Ameriko, katerega je prenašalo čez 100 ameriških oddajnih postaj. Skupno je Slavček nastopil v skoraj 100 krajih in je v ta namen prevozil skupno nad 20.000 km, kar je polovica ravnika.

Vse omenjeno delo je brez dvoma močno vplivalo in pospešilo razvoj naše mladinske vokalne glasbe, ki je danes dosegla visoko stopnjo. TS je v tem času nastudiral nad 120 del jugoslovanskih skladateljev. Levji delež pa ima pri tem pok. Emil Adamič, ki je poklanjal TS najlepše darove svojega pevkega erca. Naši slovenski in jugoslovanski pesmi je priboril TS na svojih turnejah v inozemstvu, posebno v Pragi, priznanja svetovne kritike, ki je pisala s superlativi pri oceni skupnega zbora in skladb.

To delo je imelo svoj vpliv tudi pri nas. Zasedli so se ustanavljati novi mladinski zbori, od katerih postajajo nekateri tekmovalci samemu TS, kar bo brez dvoma le ugodno vplivalo na dvig kvalitete v tej plemeniti tekmi.

Toda uprava zbora je skrbela tudi za telesni blagor svojega članstva in je izdala v ta namen v teh desetih letih blizu 200.000 din za obleke, šoleke potrebščine, jedila in drugo. Težo vsega tega dela je seveda nosil g. A. Suligoj, ki pa je našel za to tudi razumevanje pri mnogih posameznikih in ustanovah. Med svojega največjega dobrotočka pa šteje TS visoki kraljevski dvor, ministristvo prosvete in narodno skupščino, bansko upravo v Ljubljani in številne posameznike.

O delu v 10 letih nam je pričala razstav, ki je pokazala v slikah, grafiknih, izrezkih iz časopisnih poročil, ocen, glasbenih sporedih, fotografijah, darovih, ves razvoj prvega decenija našega odličnega mladinskega zbora, ki je važen činitelj slovenskega koncertnega življenja.

V nedeljo popoldan je bil jubilejni koncert v nabito polni dvorani. Po uvodni pesmi, himni TS — »Mi smo pa od tam doma, kjer se sonce ne sme hja.« je bil oficijelni del proslave. Ob tej priliki je prejel g. A. Suligoj od svojih pevcev in društvene opravle spominsko darilo in drugih spominskih darov. Koncerta so se udeležili mnogi zastopniki raznih institucij in prijatelji TS iz vse Slovenije, tako g. prof. Tomc Matija, g. Lajovic Albin kot zastopnik Pevske zveze, g. Jagodič Vojko, tajnik Unije za zaščito otrok, zastopnik okrajnega glavarja iz Laškega, šolski nadzornik g. Ernest Vran. K jubileju so čestitali generalni ravnatelj Trboveljske premogokopne družbe g. Rihard Skubic, Glasbena matica Ljubljana, Celje, Ljutomer in predsednik Hubadove župe g. dr. Svigelj Anton. G. Lajovic Albin je izročil g. Suligoju zlato kolajno jugoslovanskega pevskega saveza.

V nedeljo popoldne je bil koncert narodne in umetne pesmi, ki je najbolje uspel.

Pred oči neveste so ga ubili

Maribor, 3. junija. Pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča se danes obravnava uboj Janeza Janžekoviča z dne 18. februarja v Savcih, o katerem smo svojčas obširno poročali. Na zatožni klopi sede trije mladi fantje, ki pa so bili pravi strah in trepet vse svoje okolice ter imajo na vesti več dejanj surovosti in pretepaštva. So to 21-letni Jakob Petek iz Bratislavca, 21-letni Franc Kuhar iz Polencev ter 25-letni Ivan Znidarič iz Bratislavca. Glavni dogodek, ki jih je spravil pred sodnike, je tale:

Dne 18. februarja letos popoldne je prišel posestniški sin Janez Janžekovič v Savce na dom posestnika Skrlca na obisk. Janžekovič je bil namreč že 7 let zaročen s Skrlčevo hčerko Marijo ter se je letos nameraval z njo poročiti. Skrlčevi so obdržali bodočega zeta pri večerji, okoli 15 zvečer, ko je bilo zunaj že temno, se je poslovlil ter se napotil proti domu. Njegova zaročenka ga je spremlala čez dvorišče do plotu, kjer sta se poslovila. Komaj pa je Janžekovič napravil potem nekaj korakov po cesti, že se je zasilal iz teme glas »stoj«, na kar je Janžekovič odgovoril: »No, kaj pa je zdaj.« Tisti hip je že počilo ter se je Janžekovič zgrudil od strele zadet na tla. Njegova zaročenka je priskočila, da bi mu pomagala, tedaj pa je na ranjenca, ki se je zviljal na tleh, navalilo iz teme več postav. Dva sta planila nanj z noži ter ga začela mesariti, tretji pa je stal s puško na rami ob strani. Marija Skrlc je vsa prestrašena začela kričati na pomoč ter je prosila napadalce, naj prizanesejo njenemu zaročencu, ti pa so jo surovo odpahnili. Sele ko sta se pojavila v bližini njen oče in brat napadenega Janžekoviča, so napadalci pustili svojo žrtev ter pobegnili v noč. Napadenega Janžekoviča so potem prenesli v Skrlčevo hišo ter poslali po zdravnika. Preden pa je ta prišel, je ranjenec izdihnil. Razvelešenje, ki ga je izvršila sodna zdravniška komisija, je potem pokazalo, da ga je zadel strel iz bližine kakih 10 korakov v spodnji del života, rane pa niso bile smrtno, daši so se mu zarile šibre globoko v telo. Potem pa je dobil udarec s kolom po

glavi ter dva smrtonosna sunka z noži, enega v prsi, ki mu je presekala pljuča, drugega pa v hrbet, ta mu je prerezal vranico. Umrl je potem zaradi notranje izkrvavitve ter bi mu tudi zdravnik ne mogel pomagati.

Skrlčevi so napadalce prepoznali ter so ugotovili, da so bili to današnji obtoženci. Orožniki so jih kmalu imeli, tedaj pa so se začeli vsi trije obtoženci izgovarjati, da jih je napadel najprej Janžekovič in da so se oni samo branili. Zatrjevali so, da je Janžekovič na nje streljal iz samokresa in da so padali strelji tudi iz Skrlčeve hiše. Toda priče, ki so bile zaslišane, so odločno izpovedale, da je počel samo en strel, in to tisti, ki je zadel Janžekoviča. Strel je oddal Franc Kuhar, ki je dejanje priznal. Vsi trije fantje so že dolgo strahovali vsu okolico ter so hodili vedno oboroženi ponoči okrog ter napadali mirne vaščane, ki so jih na svoji poti srečali. Tudi omenjenega večera so se oborožili: Petek in Znidarič z noži, Kuhar pa je izmaknil puško skrivaj pri posestniku Toplahu. Janžekoviča so čisto slučajno srečali ter so ga brez vzroka napadli. Obtožnica jim očita še več drugih takih nasilstev. Tako so 1. februarja napadli blizu Rumanecv Franca Nedoga, streljali so nanj ter ga premlatili s koli; Petek in Kuhar sta novembra meseca 1938 napadla s karabinko Antona Janžekoviča ter ga poškodovala z udarcem na glavi; Kuhar je maja meseca 1938 napadel in ranil z nožem Antona Nemca v Bresternici. Slednja dejanja pa obtoženci zanikajo, toda dokazati jim jih je možno na podlagi izjav nekaterih prič.

Razprava ob času poročila še traja.

Mariborski drobiž

Nadaljni uspehi letošnjega protituberkuloznega tedna v Mariboru. Dopolnjujemo naša predhodna poročila z obvestilom, da so prispevale in doprile zbirko PTL tedna sledeče šole v Mariboru: IV. dekliška osnovna šola 310 din, III. državna dekliška ljudska šola 80 din, Meščanska šola šolskih sester 80 din, I. državna deška meščanska šola 180, Pomožna šola 20, Državna klasična gimnazija 220, II. deška narodna šola 12, I. državna dekliška ljudska šola 71, II. državna dekliška ljudska šola 142, I. dekliška meščanska šola 130; dalje so prispevali: Državna dekliška narodna šola Studenci 616 din, nosnovne šole: Reka pri Hočah, Jarenina 126 din, Sp. Poljskava 96,50, Slivnica pri Mariboru 31, Lokavec pri Mariji Snežni 128, Sv. Martin pri Vurbergu 35, Poljčane 70, Podvelka 10, Sv. Križ nad Mariborom 49,50, in državna meščanska šola pri Sv. Lenartu 90; darovali so tudi uradi: Okrajna hranilnica Slovenska Bistrica 50 din, Posojilnica Narodni dom 100, Gasilska četa Rače 80, Gasilska četa Pobrežje 100, Gasilska četa Golica pri Račah 36, Sokol Poljčane 115, Fantovski odsek in dekliški krožek Studenci 100. Vsem prav iskrena hvala!

Lep uspeh zbirke za revno deco. Letošnji Materinski dan je počastilo Zensko društvo z zbirko oblek, obutve, perila in denarnih prispevkov za revno deco. Gospe, ki so potrkale na vsa vrata, so pri mnogih našle veliko razumevanje za svoje delo in znaša nabrana vsota preko 13.000 din, precej novega blaga in mnogo uporabnih starih oblaci, ki jih sedaj članice popravljajo in šivajo. Zensko društvo se vsem dobrotnikom, ki so k lepemu uspehu vsak po svojih močeh dobrosrčno pripomogli v imenu revne dece in v svojem imenu najlepše in iskreno zahvaljuje. Hvala vsem, hvala vsakemu posamezniku! Zahvaljujemo se pa tudi vsem nabiralkam članicam našega društva in Krščanske ženske zveze za njihov trud. Darila se pa še naknadno sprejemajo v trgovini g. Zlate Brišnikove. Zato prosimo one, ki nameravajo še kaj prispevati, da tam oddajo svoja darila. Vse nabrano se uporabi v primeru potrebe v smislu poziva jugoslovanske unije za zaščito otrok.

Avtobusna proga Maribor—Murska Sobota. V nedeljo, dne 2. VI. 1940 je začel obratovati na novi avtobusni progi Maribor—Murska Sobota avtobus mariborskih Mestnih podjetij po sledečem voznom redu: Odhod iz Maribora dnevno ob 17 iz Glav. trga, prihod v Mursko Soboto ob 19. Odhod iz Murske Sobotne dnevno ob 5,30, prihod v Maribor ob 8. Ob nedeljah in praznikih vozi razen tega avtobus iz Maribora ob 6 zjutraj s prihodom v Mursko Soboto ob 8,30 ter se vrača iz Murske Sobotne ob 17,30 s prihodom v Maribor ob 20. Nova avtobusna proga gre iz Maribora čez Počehovo, Sv. Marjeto ob Pesnici, Sv. Lenart Slov. gor., Sv. Trojico, Sv. Benedikt, Lomanoš, Gor. Radgono, Slatina Radenci, Tišino do pošte v Murski Soboti. Cena vožnje v eno smer 30 din. tja in nazaj pa 50 din.

Vremensko poročilo »Slovenskega doma«

Kraj	Barometer-sko stanje	Temperatura v C	Relativna vlažnost v %	Veter smer, jakost	Pada-vine m/m	Vrsta
Ljubljana	763,4	12,0	84	57	3	NNE ₁
Maribor	761,2	19,0	110	90	3	NW ₂
Zagreb	765,2	22,0	120	60	5	NE ₃
Belgrad	761,1	16,0	120	90	10	N ₁
Sarajevo	761,1	13,0	90	90	10	NNW ₁
Viš	759,6	14,0	120	80	10	NE ₂
Split	759,4	19,0	140	0	10	NE ₂
Kumbar	763,3	25,0	110	40	7	NE ₁
Rab	762,2	11,0	120	80	5	NNE ₁
Ju. rovinj	756,1	24,0	110	60	10	NE ₃

Vremenska napoved: Pretežno jasno in toplo vreme.

Koledar

Danes, torek, 4. junija: Francišek Kar. Sreda, 5. junija: Bonifacij.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarnice: dr. Kmet, Tyrševa cesta 41; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ul. 7.

Pouka obvezne telesne vzgoje ne prekinjajo šolske počitnice, zato pa opozarjamo delodajalce, da morajo k temu pouku pošiljati vajence redno tudi med počitnicami. One, ki bi kršili določbe zakona o obvezni telesni vzgoji, kaznuje obče upravno oblastvo L. stopnje z globo do 500 din ali z zaporom do pet dni.

Dela sedemnajstih naših cerkvenih skladateljev se bodo izvajala na prihodnem cerkvenem koncertu Ljubljanskega zvena, ki bo v ponedeljek, dne 10. t. m., v frančiškanski cerkvi. Koncert bo izvajal predvsem pevski zbor Ljubljanskega zvena s sodelovanjem solistinje Dragice Strajnjarjeve in Danice Pelanove ter prof. Pavla Rančigaja, ki je danes eden naših prvih orglavcev. Na koncert opozarjamo. Vstopnice so v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice.

Šola Glasbene Matice Ljubljanske, naša najstarejša glasbena šola, bo pokazala uspehe svojega dela še na dveh produkcijah šole Glasbene Matice. Jutri, v sredo, 5. t. m., bo nastopilo 23 gojenčev klavirskega in violinskega ter oddelka za čelo. To so gojenci, ki obiskujejo pouk na raznih stopnjah. Nastopili bodo gojenci od 1. do 5. razreda posameznih predmetov. Podrobní spored, ki velja obenem kot vstopnica, se dobi v Knjigarni Glasbene Matice. Opozarjamo, da je začetek točno ob četrti na 7. zveče in da bo prva produkcija že jutri, v sredo, 5. t. m.

Permanentne legitimacije ljubljanskega velesejma so bile že v prometu, preden je bila izdana odredba ministrstva trgovine in industrije, da mora biti junjski velesejem preložen. Uprava velesejma prosi vse posestnike teh legitimacij, da jih shranijo, ker bodo predvidoma veljale za bodoči velesejem, ali pa bodo zamenjane z novimi.

Razstava G. A. Kosovih monumentalnih slik iz slovenske zgodovine, ki je bila od otvoritve dalje deležna izrednega moralnega uspeha, je odprta vsak dan od 9 popoldne do 7 zvečer.

Zaključene račune protituberkuloznega tedna. Ne dvomimo, da je bil moralni uspeh tedna na visku. Dal Bog, da bi ga finančni še nadkrilil. V glavnem gre seveda za to, da bi zbral protituberkulozni teden čim najzadnejša gnotna sredstva in da bi se geslo tedna »Noben jetični brez bolniške postelje« čim preje uresničil. Zato apeliramo ponovno na vsakogar, da se svoječasno našemu dnevniku priložene poštne položnice tudi dejansko posluži ter nakaže primeren znesek. Znano nam je, da se je pri prodaji nabiranih listkov marsikdo izmaknil z izgovorom, češ, da bo za protituberkulozno borbo itak na drug način prispeval. Knjižni izpiski poštne hranilnice, ki jih Zveza sprejema, pa govore nekoliko drugače. Le redki so oni, ki so tolažili prodajalce listkov z navedeno trditvijo. Pomislite, da so potrebe protituberkulozne borbe ogromne in da mora zlasti pomagati pasivnim krajem. Zato: Odprite erca in rokel! Vsak naj prispeva za svoje gospodarske razmere primeren znesek! — Protituberkulozna zveza v Ljubljani.

LJUBLJANSKO GLEDALIŠČE

DRAMA — začetek ob 8 zvečer:

Torek, 4. junija: Zaprtó. Sreda, 5. junija: »Naša kri«. Red A. Četrtek, 6. junija: »Revizor«. Red Četrtek. Goslovanje Mihaila Markoviča. Petek, 7. junija. Ob 15: »Asmodej«. Izven. Di-jaška predstava po globoko znižanih cenah od 14 din navzdol.

OPERA — začetek ob 8 zvečer:

Torek, 4. junija: Zaprtó. Sreda, 5. junija: »Evgenij Onegin«. Red Sreda. Goslovanje Borisa Popova. Četrtek, 6. junija: Zaprtó.

Finžgarjeva »Naša kri« slika težave našega kmeta pod pezo vojne za časa Napoleona ter kaže zvestobo našega ljudstva do svojih izročil, svoje morale in vere, neomajnost značaj in zavest dolžnosti do bližnjega in sebe. Delo je zrealiziral Milan Skrbinek. Glavne vloge igrajo: Milena Boltar-Ukmarjeva, Drenovec in Prosenjak.

Gogoljev »Revizor« je blesteča satirična komedija iz preteklega stoletja, v kateri je ožigonal avtor moralno šibkost uradniškega stanu in njegove napake. Izvredno igrana igra je močna privlačnost tekočega repertoarja. Komedijo je zrealiziral dr. Bratko Kreft. V vlogi poglavarja Antona Antoviča bo nastopil Nestor hrvaških igrancev Mihailo Markovič iz Zagreba, v vlogi Hlestakova pa Jan.

Kot naslednja novost letošnjega repertoarja se bo uprizorila čudovita Bizetova opera Carmen, kjer bo prvič pela glavno partijo naša odlična pevka ga. Mila Kogejeva. Ker bo pel dan Joseja naš prvi tenorist Francel, Escamill na baritonist Janko ob sodelovanju ostalih prvih solistov, bo ta predstava nedvomno poseben dogodek. »Carmen« bo na novo zrealiziral šef-režiser Ciril Debevec, glasbeno pa pripravil dr. Danilo Svara.

Repertoar Narodnega gledališča v Mariboru

Torek, 4. junija ob 20: Baletni večer ljubljanske opere. Red C. Zadnjič.

Gozd pri Rogatcu, 140 orlov, in sadonosnik prodam. Natančne podatke pisмено. Obrniti se je na upravo »Slovenskega doma« pod »Ugodna prilika« 273.

Anglija jih je gostoljubno sprejela...

Se preden se je bojni vihar nevarno približal belgijskemu pristanišču ob Rokavskem prelivu, Ostendemu, se je začelo civilno prebivalstvo seliti iz tamkajšnjih rodni krajev in bežati, kamor je kdo vedel in znal. Najvarnejša se je vsem prav gotovo zdela Anglija, le da je bil veak v skrbeh, če so v raznih ni morda res že tako blizu, da ne bo moči več zbežati preko Kanala na varnejša angleška tla. Mnogim se je tudi posrečilo priti tja, s seboj pa seveda niso mogli vzeti vsega, kar bi bili radi. Voja je brezobzirna in je v prvi vrsti treba gledati na to, da človek reši vsaj golo življenje.

V nekem angleškem vas se je zateklo dvajset beguncev iz Ostenda. Tam so se šele mogli prav odahnuti, čeprav jih je mučila huda lakota. Med potjo ni bilo časa, da bi kaj jedli — preveč se je mudilo, kajti življenje je vsakemu le še najdražja stvar in se zanj odpove tudi najnujnejšemu.

V vasi na Angleskem je teh dvajset beguncev iz Ostenda našel na dobro arca. Občina jim je dala na razpolago neko hišo, ki je bila eicer prej prazna, pa so kmalu poskrbeli, da je vanjo prišla tudi primerna oprema. Z živili so jim prikočili na pomoč dobrosrčni sosede. Kar posmejali so se ti begunci dobri juhi, ki se je kmalu pojavila pred njimi na mizi, in nato še drugim dobrotam. Tudi dobra beseda jim je šla očividno zelo v elast... Oglasil se je pri tej skupini beguncev brž tudi dopisnik londonskega časopisa »Daily Mail«, da bi kaj napisal o njih. Zvedel je res dokaj zanimivega in seveda tudi dokaj bridkega. Neka begunka je bila prej uradnica pri belgijskem ministru, njena hčerka Lucija, ki je bila stara komaj 15 let, ves čas ni govorila drugega kot: ostanimo tu do konca vojne. Louisa si bo poiskala kje službo kuharice in tudi jaz bom poskušala kje kaj zaslužiti.

Odnosla je bila s seboj na pot dvoletnega sinčka gospe Jacobus iz Ostenda. Zdej se igra z otrokom. Dve drugi hčerki-dvojčici gledata prazor in za trenutek pozabita na jed. Gospa Germaine Willaert, katere mož je bil mornar, kakor še toliko drugih iz Ostenda, je šivala nogavice in se pritoževala nad velikimi luknjami v njih.

Ze drugič je Willaertova doživela usodo begunk. Prvič se kot otrok, ko je morala bežati iz Ostenda v Anglijo. Bilo je to v prejšnji svetovni vojni. Njeni starši, ki so bili najemniki, so ostali doma in doživeli dni, ko so Nemci zasedli te kraje. Pot je malo Germaine zanesla v Bristol, kjer se je tudi naučila angleščine in jo še danes govori precej dobro.

Naslednja, gospa Vanderberg, je bila prej strojepiska in stenografinja v nekem uradu. Angleščina ji dobro teče. V tej mali naselbini igra vloga nekakega tolmača, kadar se domačini ne morejo sporazumeti s priseljenimi begunci o kakšni stvari. Ona ima zase in za druge tudi opravka z živilekimi izkaznicami in z legitimacijami, ki jih je tolikokrat treba pokazati.

Po kosilu, ko je bila posoda pospravljen, je gospa Willaertova naredila ogenj, da bi lahko opra-

la perilo, ki so ga begunci med potjo zamazali, med tem ko je neka druga begunka začela snaziti parket, tretja pa je bila zaposlena spet z drugačnim opravilom. Z nasmehom na ustnicah, nasmehom, ki je bil bolj jok, je pripovedovala Louise Meeschaert:

»Pobegnili sem na slepo srečo s svojo materjo. Pozneje sem mater nekakrat izgubila, sama ne vem več, kje in kako. Gojila sem upanje, da se

Vohunstvo — igra z življenjem in smrtjo

V tej službi, ki zahteva natančnosti, prevejanosti in ko rajše, se udeležujejo tudi ženske, ki znajo še posebno »prisluskovati« pri diplomatih

Glavna naloga različnih obveščevalnih uradov je, da pred začetkom vojne organizirajo in zavarujejo tajno službo v sovražnikovi deželi za ves čas, kolikor bi vojna trajala. V mirnih časih je vohunska služba precej lahka, kakor hitro se pa začne vojna, se nevarnosti in težave postotirajo. V mirnem času obsodijo tuje vohuna na štiri ali pet let ječe, v vojnem pa ga za isti greh ustrelijo.

Zato je potrebno pridobiti za vohunsko službo takšne agente, ki s svojimi zvezami, s svojim poklicem in listinami ne vzbujajo nobene sumnje. Včasih tudi to ne pomaga. Ena sama mala napaka se v mirnem času lahko popravi, v času vojne pa privede do katastrofe. Tajni agenti morajo zato poznati zelo dobro splošni položaj in vsa vojaška vprašanja. Za tajno službo je potrebna dolga priprava v tehničnem in kulturnem pogledu, osebna spretnost in priselnost. Dalje mora biti vohun skrajno požrtvovalen, hladnokrvnen, prezirati mora nevarnosti in biti svoji domovini vdan.

Med svetovno vojno se je zgodilo, da je kakšen tajni agent izdal svoje tovariše, da bi rešil samega sebe, ali pa je opravljal dvojno službo. Ni izključeno, da se to ponavlja tudi v sedanji vojni.

To so v glavnem pogoji za vsakega vohuna za časa vojne. Nek Francoz je dejal, da je Gestapo skušala stopiti v zvezo z Nemci, ki bivajo v Angliji in Franciji že leta 1936. Tega leta so bili prav gotovo popisani že vsi Nemci, ki bi se morali ob izbruhu vojne vrniti v domovino z zadnjim vlakom, zadnjo ladjo, nekaj bi jih ostalo in bi se pustili internirati, da bi bili spet osvobojeni.

Politični begunci

V začetku vojne je bilo število Nemcev v Franciji in Angliji ogromno. V Angliji so našli 126.389 Nemcev, od teh 7469 Avstrijcev. Razdeljeni so bili na tri skupine. Prva skupina

je mogla vkrcati na enega izmed čolnov, ki so odpeljali iz Ostenda. Zdej ne vem, kje je, tudi ne vem, če je sploh še pri življenju. Kaj bi dala, če bi to vedela!

To je družina, ki se je usoda tako kruto z njo poigrala. Niti slutila ni, da bo morala nenadno na žalostno pot, po kateri hodijo še tisoč in stotisoč beguncev v sedanji vojni. To je družina, ki pozna en sam zakon: podpirati se med seboj; in eno samo željo: videti nekoč spet svojo rojstni kraj.

Tako popisuje življenje belgijskih beguncev angleški časnikar, ki pri tem vsekakor hoče brez dvoma tudi poudariti, kako gostoljubno so Angleži sprejeli na svojih tleh pripadnike tistega naroda, čigar kralj je zagrešil nad njimi izdajstvo, kakršnega zgodovina kmalu ne pozna.

stavniki Gestapa vedeli, da je miss Unity vohunka. Zdej ne vem, kje je, tudi ne vem, če je sploh še pri življenju. Kaj bi dala, če bi to vedela!

Unity kot z vohunko, s katero se je kar najbolje razumel, samo da je ne bi zamenjal kak drug vohun, ki bi bil ostal nepoznan nacistom. V glavnem se udeležujejo v vohunski službi moški. Ta služba zahteva natančnost, znanstvenega in tehničnega znanja. So tudi ženske, ki znajo prisluskovati po raznih salonih, dalje takšne, ki gredo v službo kot sobarice k poslanikom, državnikom, kjer vzamejo važne državne dokumente. Vohurke pa, karšne predstavljajo filmi in razni romani, so zelo redke. Naj bo žena še tako zapeljiva, se ji ni kar tako lahko seliti od generala do diplomata, ki želi zabave. To je v vseh državah, a še tem bolj v Nemčiji, kjer posebno pazijo na zasebno in javno življenje častnikov, diplomatov in politikov.

Morda pa le še ne veste...

Klub debeluhov je obstojal tudi v Belgradu in je bil ustanovljen novembra 1932. Po društvenih pravilih so imeli vstop v klub samo tiste osebe, ki so tehtale nad 100 kg.

Znajo je, da je zajec zelo hitra žival. Dolgo uhuc more teči s hitrostjo 18 m na sekundo!

Sorazmerno največje število cerkv ima mesto Cholula v Mehiki, ki šteje 6200 prebivalcev. V tem mestu je 365 svetilšč. Na kakih 17 duš pride po ena cerkev.

Najdaljši viadukt na svetu imajo v Združenih državah Sev. Amerike in pelje čez Slano jezero. Dolg je 35 km.

Dan na luni traja okrog 15 zemeljskih dni. Enako dolga je tam tudi noč.

Od vseh strojev imajo topovi največ konjskih sil, čeprav samo za kratek čas streljajo. Poljski top da 50.000, pomorski top kalibra 400 mm pa 20 milijonov ks. Kaj to pomeni, spoznamo, če pomislimo, da dajo vse izkoriščene vodne sile na svetu silo 30 milijonov ks.

Kitajski cesar Cing-Sing-Huang-Ti (zvaneče ime, kaj) se je imenoval »Prvi« in »Edini« ter je dal sežgati vse knjige, ki so govorile o preteklosti. Zgodovina naj bi se bila začela šele z njim.

Ko je pri nas poludne, je v Jeruzalemu 1 ura popoldne, v Teheranu 2 (14), Pekingu 6.24 (18.24), na Japonskem 8 (20), na otokih Samoa 11 (23), v Mehiki 4 ura jutraj, v Čikagu 5 ura zj., v Bostonu 6 ura zj., v San Salvadorju 8, v Lisboni 10 in v Marselju 11 ura predpoldne.

V mestu Ata v Atiki na Grškem živi človek, ki se imenuje Ata Ata.

Pri Waterloo v Belgiji je umetna gora, visoka 200 sežnjev. Sestavljena je iz 100.000 voz zemlje in 10.000 človeških trupel, žrtv boja. Goro so zgradili Belgijci na tistem mestu, kjer se je bila najodločnejša borba med Napoleonovo armado in zavezniki, blizu Waterlooa.

Radio

Program radio Ljubljana

Torek, 4. junija. 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Pisan šara (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Koncert slovenske pesmi. Poje član opere g. F. Lupa, igra Radijski orkester, dirig. D. M. Šijanec — 14 Poročila — 18 Dekliški zbor »Vigred« in radijski orkester — 18.40 Vplivi nedostojnosti in kletvin ter surovosti na vzgojo naroda (g. dr. Stanko Gogala) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura — 19.40 Objave — 19.50 10 minut zabave (g. Fr. Lipah) — 20 Večer romunske klavirske glasbe (g. prof. Marijan Lipovšek) 20.45 Koncert Radijskega orkestra — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Prejemo skrbil (plošče).

Drugi programi

Torek, 4. junija: Belgrajska kratkov. post.: YUA, YUB (49.18 m): 19.40 Poročila v slovenščini YUF (19.69 m): 1.55 Oddaja za Južno Ameriko — YUG (19.69 m): 3.00 oddaja za Severno Ameriko — Belgrad: 20.10 Pesmi M. Musorgskega — Zagreb: 20 Prenos opere. — Bratislava: 22.15 Slovaški plesi — Praga: 17.20 Komorni konc. — 23 Češka glasba — Sofija: 20 Pevski dueti — Beromünster: H. Suter Meister: »Romeo in Julija« — Budimpešta: 22.10 Ciganški ork. — Bukarešta: 20 Simf. konc. — Trst-Milan: 17.15 Pevski konc. — 21 Wolf — Ferrari: »Zanimive žene«, komedija — Rim-Bari: 23.15 Plesna glasba — Florenca: 19 Harmonika — Sottens: 20.30 Zvočna igra.

Carobni plašč

Nekega majniškega jutra v letu 1930. je na vse zgodaj zabrnel telefon v mojem londonskem stanovanju. »United Press« mi je po telefonu oddala nujno brzojavko iz našega newyorskega uredništva. »Potujte s prvim letalom Indija, poročajte Gandhijev solni boj,« se je glasila brzojavka.

Bilo je eno najzanimivejših naročil, ki ga je kdaj dobil kateri časnikar. Po zraku naj bi potoval čez petnajst držav, čez dele zemlje, čez gorovja, morja in puščave. V petnajstih dneh naj bi premagal skoraj 16.000 milj zračne poti.

Poklical sem Imperial Airways, ki je šele pred kratkim uredila tedensko potniško zvezo z Indijo. Dejali so mi, da bo letalo odletelo prihodnje jutro ob 8, da potrebujem 10 vizumov in da je zelo dvomno ali jih bom vse dobil v enem dnevu. Morali bi me cepiti proti koleri, kugi, tifusu in kozam. Imperial Airways ne sme sprejeti nobenega potnika, ki ne more pokazati sprječeval o vseh teh cepljenjih.

Vzel sem si prostor do Karachia, ki je veljal 586 dolarjev. Voznina za prtljago nad 60 funtov, kolikor je bilo proste, je veljala 1.25 dolarja za lunt. Vizumi za Evropo, Afriko in Azijo pa kakih 40 dolarjev.

Imperial Airways je naročila nekemu, naj mi pomaga pri iskanju vizumov. Obrnil sem se na bolnišnico za bolnišnico zaradi potrebnih cepljenj. Druga za drugo so dejale, da nimajo cepiva za kolero ali za kugo. Bil sem že do grla sit, ko sem popoldne končno le našel bolnišnico, ki je imela na razpolago potrebna cepiva.

Ko sem zdravniku razložil, da potrebujem ves seznam cepljenj hkrati, je mož sklenil roke nad glavo:

»Človek božji, hudo boste zboleli. Nekatera cepiva je treba dati v treh obrokih na teden. Nikdar še nisem slišal, da bi bil kdo dobil vse hkrati. Toda konec koncev, če vztrajate pri tem, vam bom pa dal naboje. Toda v enem dnevu boste bolnik.«

Zdravnik je imel prav. Prebil sem vročino noč. Toda vse je bilo urejeno: vizumi, cepjenja, prtljaga in celo večerne obleke, ki sem jih moral imeti za Indijo. Nisem pa prav nič več utegnil, da bi si kupil tropsko obleko ali čelado iz plutovine.

Ob pol osmih naslednje jutro sem ob oblačnem vremenu prišel v Croydon. Zena in sinko sta prišla z mano, da bi me videla, kako se bom vzdignil na sedemdnnevno potovanje po zraku čez 6000 milj daleč.

Letalci se pripravljajo na polet z bombnikom in pripenjajo bombe pod krila. Zdi se, kakor da temu jeklenemu ptiču »brusijo kremplje«...

44

V Parizu sem doživel oba edina primera, v katerih so mi ponujali podkupnino.

Vpliven mož, ki je tudi sam pisal in tisti čas ravno zastopal zvezo ameriških izdelovalcev steznikov, je prišel k meni v uredništvo ter mi ponudil 50 dolarjev na teden z izplačilom za šest mesecev naprej, če bi mu pomagal spet spraviti v modo steznike. Ameriške ženske so bile nehale nositi staroveški steznik in mnogo tovarnarjev je šlo zaradi tega po gobe.

Mislili so, da bi ameriške ženske kakor oves šle na novo pot, če bi primerno poročilo iz Pariza omenilo, da so stezniki spet v modi. Tovarnarji so najeli tega pisarja, da bi obiskoval različna mesta po Evropi ter se v vsakem mestu dogovoril s kakim ameriškim dopisnikom, da bo pošiljal izmišljena poročila o steznikih.

Jaz sem ponudbo odklonil. Ko sem pa pozneje bral nekatere ameriške liste, sem odkril, da se je vrstičarju posrečilo v Parizu in Berlinu najti človeka, ki mu je to reč delal. Nikdar pa nisem zvedel, če se je posrečilo ameriške ženske spet prisiliti v steznik.

Drugi primer poskusa za podkupovanje se je dogodil, ko sem dobil od našega dopisnika na francoski reki poročilo, ki se je nanašalo na avtomobilsko nesrečo, pri kateri je mladi potomec neke rodbine, v družbi zelo poznane dame, nekoga povozil in poškodoval. Ker novica ni bila dovolj važna za kabelsko brzojavko, se nisem menil zanj in jo spravil k neporabljenim poročilom.

Nekaj ur pozneje sem dobil od mladega moškega, ki je slišal, da imamo poročilo o njem, pismo, v katerem nam je ponudil, »da bo denarno vse uredil, če ne bom prav ničesar poročal o nesreči. Takoj sem vzel poročilo iz predala in ga brzojavil v Newyork v pouk mlademu možu. Potem sem brzojavil tudi njemu čisto natančno, kako in kaj.

To sta bila oba edina primera poskušane podkupovanja, ki sem jih v 24-letnih časnikarskih skušnjah doživel. Mislim, da so taki primeri precej redki, ker sem od tovarišev zelo malo slišal o tem.

Da je celo nepomembna poročila treba najskrbneje preveriti, sem zelo nazorno videl na nenavadnem primeru v Parizu.

Moji prijatelj Bartley Grierson je iz vira, katerega je imel za zanesljivega, dobil poročilo o zanimivih družbah. Ki jih je zbiral neki angleški milijonar v hiši na francoski rivierji. Po obvestilu, ki ga je bil dobil Grierson, so bili iznašli tkivo, ki se je pri dotiku s slano vodo takoj razkrojilo. Milijonar je dal v tovarni narediti več kopalnih oblek. Kadar je imel goste, jim je zmeraj predlagal kopal v morju ter jim dal svoje kopalne obleke. Tisti trenutek, ko so stopili v vodo, so obleke izginile.

Nekaj dni potem, ko je Grierson brzojavil zgodbo v Ameriko, je od svojega glavnega urednika dobil brzojavko, v kateri ga je prosil, naj mu pošlje več takih kopalnih oblek. Dejal je, da hoče obleke imeti odlične nameščenice tovarne za kopalne obleke, ki plačuje v njegovem listu reklamo.

Ko je Grierson skušal to reč ugotoviti, je v svojo žalost zvedel, da takega blaga ni in da je vse skupaj bila raca. Bilo mu je zelo neprijetno, da bi moral uredniku priznati, da ni zgodbe natančno preveril. Zato je našel izhod tako, da je brzojavil uredniku:

»Ne morem poslati oblek, nevarnost razkrojitve v morskem zraku.«

Urednik je takoj brzojavil nazaj:

»Položite v pločevinaste zaboje in nepredušno zaprite.«

Grierson je pokazal, da je vsemu kos. Preskrbel je pločevinast zaboj in spravil vanj nekaj prgišč prav na drobno zmletih zemelji. Dal je zaboj potem neprodušno zapечатiti in ga poslal uredniku, ki je zdej bil prepričan, da oblek res ni mogoče poslati čez Atlantsko morje.